

چکیده

مقدمه: هستی‌شناسی ابزاری برای نمایش رسمی و به اشتراک‌گذاری دانش حوزه‌ای خاص از طریق مدل‌سازی و ایجاد چارچوبی از مفاهیم و روابط معنایی بین آنهاست. هستی‌شناسی‌ها در حوزه‌ی پزشکی کاربرد زیادی داشته و سیستم‌های بالینی پشتیبانی تصمیم، سیستم‌های خبره پزشکی و پایگاه‌های اطلاعاتی متون زیست پزشکی هر کدام به نوعی به هستی‌شناسی‌ها وابسته هستند. در این پژوهش، به منظور پیشنهاد روشی برای طراحی هستی‌شناسی‌های حوزه‌ی پزشکی در زبان فارسی و ارزیابی نظام زبان واحد پزشکی به عنوان هستی‌شناسی پایه در طراحی هستی‌شناسی گیاهان دارویی ایران، به ایجاد نمونه‌ی اولیه‌ی هستی‌شناسی "IranMedPlantsOnt" بر مبنای نظام زبان واحد پزشکی اقدام شد.

روش بررسی: این پژوهش، توصیفی و ترکیبی است. جامعه‌ی پژوهش، گیاهان دارویی ایران و نمونه شامل هشت گیاه آنقوزه، آویشن شیرازی، اسپند، بابونه شیرازی، باریجه، ترنجبین، خاکشیر و گل‌گاوزبان است. انتخاب نمونه‌ها به روش نمونه‌گیری مبتنی بر هدف و تئوریک انجام شد. برای استخراج مفاهیم و روابط نیز از هشت کتاب از متون بومی گیاهان دارویی استفاده شد. همچنین مبنای روش به کار گرفته شده در استخراج مفاهیم و روابط معنایی، راهکار مهندسی دانش و مبنای روش به کار رفته در ایجاد هستی‌شناسی، روش‌های مورد استفاده در پژوهش‌های "نوی و مک‌گینس" و "دامونتیر و ویلانیواروسالس" بود. همچنین از نرم افزار پروتژه نسخه ۴.۲.beta برای ساخت هستی‌شناسی و از آمار توصیفی برای تحلیل داده‌ها استفاده شد.

یافته‌ها: در این پژوهش، برای نمونه‌ی منتخب گیاهان دارویی ایران ۲۸ گونه‌ی معنایی، ۲۲ رابطه معنایی و ۲۱۴ مفهوم شناسایی شد. در این میان، ۸۹ درصد از گونه‌های معنایی، ۵۰ درصد از روابط معنایی و ۷۴ درصد از مفاهیم برگرفته از متون در نظام زبان واحد پزشکی موجود بودند. همچنین در این پژوهش هفت مرحله برای ایجاد هستی‌شناسی‌های پزشکی فارسی بر اساس نظام زبان واحد پزشکی پیشنهاد شد. تعیین دامنه و پوشش هستی‌شناسی، استفاده از یو.ام.ال.اس به عنوان هستی‌شناسی پایه، تعیین جفت‌های مفهومی و و ترسیم آنها در ساختار یو.ام.ال.اس، تعیین رده‌ها، توصیف ویژگی‌ها، تعریف چهریزه‌ها و ایجاد نمونه‌ها؛ این مراحل را تشکیل می‌دهند.

بحث و نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های این پژوهش، نظام زبان واحد پزشکی با توجه به شمول واژگانی در موضوع گیاهان دارویی ایران، می‌تواند به عنوان هستی‌شناسی پایه در ایجاد هستی‌شناسی برای این حوزه به کار رود. همچنین، روش ارائه شده در این پژوهش نیز می‌تواند در ایجاد سایر هستی‌شناسی‌های حوزه‌ی پزشکی در زبان فارسی مفید واقع شود.

کلیدواژه‌ها: هستی‌شناسی، روش‌شناسی ایجاد هستی‌شناسی، گیاهان دارویی ایران، نظام زبان واحد پزشکی.